

HE 203/2009 vp

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion eläkelain
98 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion eläkelain 98 §:ää siten, että sotilaseläkkeissä elinaikakerrointa sovellettaisiin karttuneeseen vanhuuseläkkeeseen eikä enimmäismäärällä rajattuun eläkkeeseen. Lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädet-

täväksi siitä, että elinaikakerrointa ei sovellettaisi sellaiseen sotilaseläkkeeseen, johon oikeus on syntynyt ennen vuotta 2010.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Sotilaseläkejärjestelmässä on yleisestä eläkejärjestelmästä poikkeavia piirteitä. Sotilaalla on muun muassa oikeus vanhuuseläkkeeseen, jos hän on saavuttanut puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tai rajavartiolaitoksesta annetussa asetuksessa (269/2000) säädetyn eroamisikänsä tai hänellä on sotilasviroissa tai tehtävissä 30 vuotta palvelusaikaa. Lentäjän virassa palvelleella on oikeus eläkkeeseen vähintään 20 vuoden palvelusajan perusteella. Lyhyemmästä palvelusurasta johtuen sotilaseläke karttuu nopeammin kuin yleinen eläke. Sotilaseläkkeille on säädetty niiden nopean karttumistavan vuoksi enimmäismäärä, joka on 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevista työansioista.

Elinaikakerroin toteutettiin osana vuoden 2005 eläkeuudistusta kattavasti koko työeläkejärjestelmässä. Elinaikakertoimen avulla varaudutaan keskimääräiseen eliniän piteneeseen ja tarkoituksena on sopeuttaa eläketurva eliniän odotteen muutokseen. Elinaikakertoimella eläkettä pienennetään pysyvästi, koska eliniän odotteen kasvaessa eläkettä maksetaan pidemmän ajan. Valtion eläkelain (1295/2006, jäljempänä VaEL) 72 §:n mukaan elinaikakerrointa sovelletaan vuoden 2010 alusta siten, että eläke muunnetaan vanhuuseläkkeen alkaessa 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos vanhuuseläke alkaa ennen 62 vuoden täyttämistä, muunnetaan se eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Sotilaseläkkeisiin sovelletaan eläkkeen alkamisvuoden elinaikakerrointa siten, että eläke rajataan ensin 60 prosentin enimmäismäärään ja elinaikakerrointa sovelletaan tähän rajattuun määrään.

VaEL 98 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sotilaskarttuman saamisen edellytyksenä on, että sotilaalla on sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita vähintään keskimäärin 12 000 euroa vuodessa ja hänellä on säädetyn eläkeiän saavuttamista tai palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena tällaisessa virassa

eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä mainittu määrä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että sotilaskarttuman edellytyksenä olisi, että sotilaalla olisi eläkeoikeuden syntymistä ja palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä tässä momentissa mainittu määrä. Eläkeoikeuden syntyminen olisi laajempi käsite kuin eläkeiän saavuttaminen, koska eläkeoikeus syntyisi tietyin edellytyksin palvelusajan perusteella.

Sotilaille on säädetty pakolliset eroamisiät, joiden täyttämisen jälkeen sotilas ei voi jatkaa palvelustaan. Siten pakollisella eroamisiällä on poikkeuksellinen merkitys sotilaan eläkkeen määräytymisessä. Tämän johdosta sotilas ei voi kartuttaa eläkettään eroamisiän täyttämisen jälkeen, jos hän haluaisi kompensoida elinaikakertoimen vaikutusta jatkamalla palvelustaan. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan uutta 3 momentin säännöstä, jonka mukaan elinaikakerrointa sovellettaisiin sotilalle karttuneeseen eläkkeeseen ennen 99 §:n mukaisesti tehtävää eläkkeen enimmäismäärän rajausta. Elinaikakertoimena käytettäisiin sotilaan vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Siinä tapauksessa, että sotilalle myönnetään työkyvyttömyyden johdosta työkyvyttömyyseläke, eläke muunnettaisiin työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Siten sotilaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sovellettaisiin elinaikakerrointa samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläketapaukseen yleisessä eläkejärjestelmässä.

Lisäksi lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että sellaiseen sotilaaseen, jonka oikeus vanhuuseläkkeeseen on syntynyt ja jonka eläke olisi voinut alkaa ennen vuotta 2010, ei sovellettaisi elinaikakerrointa. Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on lieventää elinaikakertoimen vaikutusta erityisesti lain voimaantulon siirtymävaiheessa ja sitä kautta turvata hallittu eläkkeelle siirtyminen.

2 Esityksen vaikutukset

2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys lisää valtion eläkemenoa vähitellen. Koska sotilalle karttuneen, rajaamattoman vanhuuseläkkeen määrän on useissa tapauksissa mahdollista ylittää 60 prosentin enimmäismäärään VaEL 99 §:n mukaisesti rajatun eläkkeen tason, ei ennen rajausta sovellettu elinaikakerroin pienennä eläkettä yhtä voimakkaasti kuin rajauksen jälkeen sovellettu elinaikakerroin. Esityksen vaikutus eläkemenoon vuonna 2010 arvioidaan olevan 30 000 euroa, vuonna 2015 noin 900 000 euroa ja vuonna 2020 noin 3 miljoonaa euroa. Elinaikakertoimen vaikutuksen eläkkeen määrään on arvioitu laskelmassa kasvavan pitkällä aikavälillä ja tästä johtuen myös eläkemenojen oletetaan nousevan pitkällä aikavälillä. Toisaalta vuoden 1995 muutokset sotilaseläkejärjestelmään pienentävät koko ajan niiden henkilöiden lukumäärää, joiden on mahdollista ylittää 60 prosentin enimmäismäärä ja joiden eläkkeiden määrään elinaikakertoimen soveltamisella ennen rajaamista on merkitystä. Valtion eläkemenoa pienentävä vaikutus on puolestaan sillä, jos henkilöt jatkavat työelämässä pidempään.

2.2 Vaikutukset eläkkeensaajien asemaan

Elinaikakertoimen soveltaminen karttuneeseen vanhuuseläkkeeseen ennen enimmäismäärän rajausta tarkoittaisi sitä, että ne sotilaat, joilla on karttunut vanhuuseläkettä yli enimmäismäärän, hyötyisivät nyt ehdotetusta muutoksesta. Niiden sotilaiden eläkkeisiin, joilla vanhuuseläkkeen määrä ei ole ylittänyt 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta työansioista, uudistuksella ei olisi vaikutusta.

Elinaikakerrointa aletaan soveltaa vuodesta 2010 alkaen. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa on henkilöitä, joilla olisi oikeus sotilaseläkkeeseen palvelusajansa perusteella, mutta joiden pakollinen eroamisikä ei ole vielä täyttynyt. Nämä henkilöt voisivat halutessaan siirtyä eläkkeelle ennen vuotta 2010, jolloin heidän vanhuuseläkkeeseensä ei sovellettaisi elinaikakerrointa. Ehdotetulla muutoksella pyritään sii-

hen, että elinaikakertoimen käyttöönotto vuoden 2010 alusta ei vaikuttaisi sotilashenkilön halukkuuteen jatkaa työuraa, jos se muutoin on mahdollista.

Sotilaseläkejärjestelmän erityispiirteenä on pakolliseen eroamisikään ja palvelusaikaan perustuva vanhuuseläkeoikeus. Yleisessä eläkejärjestelmässä henkilöllä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 63 - 68 vuoden iässä, oman valintansa perusteella.

Sotilaalla ei ole pakollisen eroamisikäjärjestelmän vuoksi mahdollisuutta jatkaa palvelustaan eroamisien jälkeen eikä näin kompensoida elinaikakertoimen vaikutusta eläkkeeseen eikä muutoinkaan pidentää työuraansa. Työurien pidentämisen yleisen tavoitteen kannalta on tärkeää, että myös sotilailla olisi mahdollisuus jatkaa palveluksessa nykyistä pidempään, sikäli kuin se toiminnallisesti on mahdollista. Puolustusministeriössä onkin parhaillaan selvittävänä mahdollisuus sotilaiden pakollisen eroamisikäjärjestelmän joustavoittamiseen.

2.3 Sukupuolivaikutukset

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa on yhteensä noin 11 300 sotilaseläkejärjestelmän piirissä olevaa henkilöä, joista naisia on noin 380. Sotilaseläkejärjestelmän piirissä on noin 480 sellaista henkilöä, joilla olisi oikeus jäädä palvelusajansa perusteella eläkkeelle vuonna 2009. Naisia heistä on 10. Ehdotetut muutokset kohdistuivat siten pääosin miehiin.

3 Asian valmistelu

Asia on valmistelu valtiovainministeriössä yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa. Asiasta on käyty yhteistoimintaneuvottelut valtion eläkeneuvottelukunnassa, jossa henkilöstöä edustavat pääsopijajärjestöt ovat edustettuina. Tämän lisäksi on järjestetty valtiovainministeriössä tilaisuus, jossa kaikkia sotilashenkilöstöä edustavia ammattijärjestöjä on kuultu.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Voimaantulosäännöksen 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin elinaikakerrointa ei sovellettaisi sotilaan eläkkeeseen. Sotilaalla on oikeus vanhuuseläkkeeseen saavuttaessaan säädetyn eroamisiän tai tietyn edellytyksin palvelusajan perusteella. Tarkoitus olisi, että jos vanhuuseläkeoikeus on syntynyt ennen lain voimaantuloa eli ennen 1 päivää tammikuuta 2010 ja eläke olisi voinut alkaa vuoden 2009 puolella, niin kyseisiin vanhuuseläkkeisiin ei myöhemmin-

kään sovellettaisi elinaikakerrointa. Säännös koskisi siten sellaisia vanhuuseläkkeitä, jotka olisivat voineet alkaa viimeistään 1 päivänä joulukuuta 2009. Käytännössä säännös koskisi niitä tilanteita, joissa oikeus vanhuuseläkkeeseen on syntynyt palvelusajan perusteella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****valtion eläkelain 98 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun valtion eläkelain (1295/2006) 98 § seuraavasti:

98 §

Eläkkeen karttuminen

Sotilaalla eläkettä karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/180 prosenttia, kuitenkin enintään 2 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläke karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/120 prosenttia, kuitenkin enintään 3 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Sotilaan tulevan ajan eläke karttuu kuten työstä siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskauden loppuun. Tätä momenttia sovelletaan vain:

1) jos sotilaalla on sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita vähintään keskimäärin 12 000 euroa vuodessa ja hänellä on eläkeoikeuden syntymistä ja palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena tällaisessa virassa eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä mainittu määrä; tai

2) jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 55 §:ää soveltaen.

Tämän lain 62 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta sotilaan eläke karttuu samoin kuin muissa kuin sotilasvirassa olevilla työntekijöillä.

Sotilaan vanhuuseläke muunnetaan elinaikakertoimella 72 §:n mukaisesti kuitenkin siten, että sotilaan vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos sotilaalle myönnetään työkyvyttömyyden johdosta työkyvyttömyyseläke, työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä ansaittu eläke muunnetaan työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Elinaikaerointa sovellettaessa sillä muunnetaan sotilaan palveluksesta karttuneen vanhuuseläkkeen määrä ennen 99 §:n mukaisesti tehtävää eläkkeen enimmäismäärän rajausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Elinaikakertoimesta ja sen soveltamisesta 72 §:ssä ja 98 §:n 3 momentissa säädetty ei koske sellaista sotilasta, jonka oikeus vanhuuseläkkeeseen on syntynyt ja jonka eläke olisi voinut alkaa ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Jyrki Katainen*

Laki**valtion eläkelain 98 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun valtion eläkelain (1295/2006) 98 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

98 §

98 §

*Eläkkeen karttuminen**Eläkkeen karttuminen*

Sotilaalla eläkettä karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/180 prosenttia, kuitenkin enintään 2 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläke karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/120 prosenttia, kuitenkin enintään 3 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Sotilaan tulevan ajan eläke karttuu kuten työstä siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tätä momenttia sovelletaan vain:

1) jos sotilaalla on sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita vähintään keskimäärin 12 000 euroa vuodessa ja hänellä on säädetyn eläkeiän saavuttamista tai palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena tällaisessa virassa eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä mainittu määrä; tai

2) jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 55 §:ää soveltaen.

Tämän lain 62 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta sotilaan eläke karttuu samoin kuin muissa kuin sotilasvirassa olevilla työntekijöillä.

Sotilaalla eläkettä karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/180 prosenttia, kuitenkin enintään 2 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen lentäjän tehtävissä palvelevan virkamiehen eläke karttuu jokaiselta eläkeajaksi luetulta päivältä 1/120 prosenttia, kuitenkin enintään 3 prosenttia vuodessa, eläkkeen perusteena olevista työansioista. Sotilaan tulevan ajan eläke karttuu kuten työstä siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tätä momenttia sovelletaan vain:

1) jos sotilaalla on sotilasvirassa eläkkeen perusteena olevia ansioita vähintään keskimäärin 12 000 euroa vuodessa ja hänellä on *eläkeoikeuden syntymistä ja palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana vähintään kolmena kalenterivuotena tällaisessa virassa eläkkeen perusteena olevia ansioita edellä mainittu määrä; tai*

2) jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 55 §:ää soveltaen.

Tämän lain 62 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta sotilaan eläke karttuu samoin kuin muissa kuin sotilasvirassa olevilla työntekijöillä.

Sotilaan vanhuuseläke muunnetaan elinaikakertoimella 72 §:n mukaisesti kuitenkin siten, että sotilaan vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnetaan eläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Jos soti-

laalle myönnetään työkyvyttömyyden johdosta työkyvyttömyyseläke, työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä ansaittu eläke muunnetaan työkyvyttömyyden alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Elinaikakerrointa sovellettaessa sillä muunnetaan sotilaan palveluksesta karttuneen vanhuuseläkkeen määrä ennen 99 §:n mukaisesti tehtävää eläkkeen enimmäismäärän rajausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Elinaikakertoimesta ja sen soveltamisesta 72 §:ssä ja 98 §:n 3 momentissa säädetty ei koske sellaista sotilasta, jonka oikeus vanhuuseläkkeeseen on syntynyt ja jonka eläke olisi voinut alkaa ennen tämän lain voimaantuloa.
